

Mūsdienu attīstības tendences kriminoloģijā pasaulē

Aldona Kīpāne

Rīgas Stradiņa universitāte, Juridiskā fakultāte, Latvija

Ievads. Jebkura zinātnei ir globāls raksturs, un kriminoloģija nav izņēmums. Turklāt kriminoloģijas zinātnes izpētes priekšmets – noziedzība un tās daudzveidība – ir sociāla negatīva parādība ar starptautisku raksturu. “Noziedzība jau ilgāku laiku ir starptautiska” (*Smith C., Zhsng S., Barberet R. Routledge Handbook of International Criminology. Routledge, 2011, P. 1*). Mūsdienās būtisks izaicinājums pasaules civilizācijai ir sabiedriskās, valstiskās un starptautiskās attiecības kriminalizācija, noziedzība kā nacionāla un transnacionāla problēma, jauno tehnoloģiju ietekme uz sociomu.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Autore darbā izvirza mērķi apzināt atsevišķas mūsdienu attīstības tendences kriminoloģijā. Pētījuma empīrisko bāzi veido ārvalstu kriminologu darbi, rakstu krājumu materiāli, periodikas materiāli un interneta resursi. Pētījuma izstrādē izmantotas šādas zinātniskās pētniecības metodes: kontentanalīze, analītiskā, salīdzinošā, induktīvā un deduktīvā pētniecības metode.

Rezultāti. Noziedzība un kriminogēnie procesi pasaulē kļūst sarežģītāki, kriminogēnāki, tādēļ lielāka nozīme un svarīgums tiek piešķirta noziedzības analīzes un salīdzināšanas uzdevumam. Rejs Mihalovskis (*Ray Michalowski*) izsaka viedokli: “Pastāv daudzas kriminoloģijas un daudz kriminologu... Ja mēs vēlamies radīt dzīvotspējīgu un dinamisku kriminoloģiju, tad ir jāpieņem tās daudzveidība. Dažādu pārliecību un teorētisko skatījumu kriminologiem jāsadarbojas, jārunā vienam ar otru, nevis vienam par otru” (*Brown, S. E., Esbensen F.-A., Gilbert G. Criminology: Explaining Crime and Its Context, 2013, P. 10*).

Pasaules kriminoloģija fiksē jaunu nodarījumu un parādību izcelšanos, kas attīsta jaunas atsevišķas kriminoloģijas izpētes nozares – kibernoziģumi (*Cibercrime*) un kiberkriminaloloģija (*Ciber-criminology*); kultūras kriminoloģija (*Cultural Criminology*); salīdzinošā kriminoloģija (*Comparative Criminology*). Sen zināmas sociālas negatīvas parādības mūsdienās kļūst par izteiktu sociālu problēmu un tiek aplūkotas jaunā krimināltiesiskajā un kriminoloģiskajā skatījumā. Eiropas un pasaules mērogā pastiprināta uzmanība tiek pievērsta dažādām noziedzīgas rīcības izpausmēm, piemēram, vardarbībai ģimenē (*Domestic violence*); naida noziģumiem (*Hate crime*); vajāšanai jeb stalkerismam (*Stalking*); kibervajāšanai (*Cyber-stalking*); vardarbībai tās dažādās izpausmēs – bulīngam un mobīngam (*Bullying; Mobbing*). Atsevišķa uzmanība tiek veltīta īpašai tēmai – bailes no noziedzības (*Fear of Crime*). Dažas no minētajām tēmām gandrīz netiek analizētas un pētītas Latvijas kriminoloģijas ietvaros.

Secinājumi. Autore secina, ka Latvijā jāattīsta dzīvotspējīga un dinamiska kriminoloģijas zinātne. Autore uzskata, ka Latvijā jāveicina kriminoloģijas kā zinātnes attīstība un kriminoloģisku pētījumu veikšana, īpaša nozīme ir salīdzinošiem pētījumiem. Neapšaubāmi, izmantojot ārvalstu zinātnieku zināšanas un atziņas, tiek sekmēts, pilnveidots un attīstīts nacionālās kriminoloģijas potenciāls. Kriminoloģiskās domas attīstību veicinātu specializēta kriminoloģijas pētnieciskā žurnāla izveide.